СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIV. Ч. 190. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 27-го вересня 1946. No. 190. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, September 27, 1946. VOL. LIV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАГРОЗА ЗАГАЛЬНОГО ЗАКОЛОТУ РОБІТНИКІВ У ПІТСБУРЩИНІ

На знак протесту проти арештування Джорджа Милера, предсідника юнії в підприємстві Дюкень Лайт Компані, робітничі організації почали приготування до поширення страйку на інші підприємства. Негайно після арешту Милера відділ 601 Юнії Електричних Робітників у підприємстві Вестинґгавза, приналежної до Конґресу Промислових Організацій, заявив, що скликає зібрання для протесту проти арештування Милера. Члени телефонічної юнії в околиці Питсбурга теж видали заклик до страйку, одначе предсідник юнії Джозеф Бірн з Вашингтону порадив стриматися з виходом на страйк, поки справа не виясниться.

Міжтим Милер явився в суді і перепросив суд за те, що знехтував наказ суду. Після того суд дозволив Милерові взяти участь у зібранні страйкуючих робітників і взвати їх до повороту до праці. Тесаме мали зробити і інші члени страйкового комітету, які перебрали провід після арештування Милера. Та коли страйкарі зібралися на нараду, вони подавляючою більшістю голосів рішили не вертатися до праці.

Страйк вибух тому, що юнія зажадала 20% додатку до підвишки, яку робітники вже дістали в квітні, а яка виносила 18 центів на годину. Крім цього юнія поставила інші домагання, як скорочення годин праці, признання довших вакацій і т. п. Підприємство годилося дати підвишку на 5% і сповнити деякі інші домагання, одначе домагалося перевести це дорогою посередництва, з виключенням страйку. Коли юнія заповіла страйк, управа міста Питсбурга внесла позов до суду з жаданням заборони страйку, бо це грозить застановленням трамваєвого руху, застоєм у фабриках і прилюдних підприємствах та небезпекою згашення світла в цілій околиці, де живе півтора міліона людей. Суд прихилився до позву управи міста і заборонив страйк. Коли юнія викликала страйк проти наказу суду, і Милер не хотів наказу відкликати, суд засудив його на рік вязниці за погорду суду.

АРМІЯ ЗАБЕРЕ ЧЕТВЕРТИНУ МЯСА.

Воєнний департамент зажадав від продуцентів американського мяса, щоб вони були готові постачити для армії кожного тижня по 15,000,000 фунтів мяса, тобто четвертину всієї американської мясної продукції. Коли б продуценти не виконали цього, тоді армія переведе це дорогою примусової реквізиції. Департамент війни поставив це домагання в такій рішучій формі тому, що в теперішньому міжчасі армія не дістала ні одного фунта мяса, отже мусіла нарушити мясні резерви, або здаватися на харчі з моря. Шікаґовська інтендантура армії повідомила великих різників давно, що при різанні худоби вони мають мати на тямці, що замовлення армії мусять мати все першенство перед іншими замовленнями.

ЛІТАЮЧИЙ ПОШТОВИЙ УРЯД.

Злучені Держави пустили в рух перший літаючий поштовий уряд. Є це літак Доґлес DC-4 з чотирма моторами, який літає між Вашинґтоном і Дітройтом та Шікаґом. Зогляду, що від найближчого вівтірка буде вже введена знижена поштова оплата для повітряної пошти, а це по 5 центів від унції, вже тепер випробовують ужиток літаків для сортування пошти в дорозі так, як це діється на залізничих вагонах. Поштові уряди продають уже 5-центові марки і готові коверти для летунської пошти. Перший літак на зразок поштового уряду вилетів з Вашингтону в середу 25 вересня з листами, висланими людьми, що любуються у збиранні перших нових поштових марок.

ЗА РІВНІ ПРАВА ДЛЯ НІҐРІВ.

На конференції Краєвої Міської Ліги Суспільної Служби для Ніґрів заговорив до загалу американців Винтроп Ракефелер, який покинчив службу в армії зі ступнем лютенанта-генерала, щоб вони залишили упередження проти ніґрів, бо це викликає замішання й неґодування зі всіх боків. При тім він вияснив, що це упередження часто виявляється критикою на відсталих ніґрів, які не можуть достроїтися до післявоєнних відносин і не можуть дати такої праці, якої від них вимагається. Одначе поступ іде і в цій справі, відколи ніґри почали приступати до робітничих юній. — У Коронадо, Каліфорнія, на стейтовім зїзді адвокатів перейшла резолюція, щоб адвокатів ніґрів не приймати до адвокатського товариства.

Резолюція з домаганням приняти ніґрів в члени адвокатської палати йшла в розріз зі становищем 3,000 адвокатів із Лос Анджелес, які противляться допущенню ніґрів до свого товариства.

Армія вислала поважний військовий відділ на вправи для оборони Аляски

Гори й ледівці Аляски по обох боках шляху Ґлен і Ричардсон гомонять від переїзду довгих рядів американських вантажних авт, які везуть воєнний виряд найрізнороднішого калібру, щоб його випробувати в холоднім кліматі Аляски для оборони. Цю виправу названо Форс Фриджид („Холодна Сила") і вона обіймає найсильніші воєнні машини та виналоди, з гарматами, тенками, літаками. Відділ не є численний, бо обіймає лише півтора тисяча людей, одначе це добірні вояки, вправлені у всіх родах зброї. Число возів зросте до 700—800, коли вже всі зберуться в околиці міста Фербенкс. Цю виправу порівнують з виправою до Бікіні, бо досі американська армія ще не мала потреби робити досвідів з обороною Аляски.

ПІДГОТОВА ДО ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ ПІСЛЯ УНРРА.

Злучені Держави постачили для акції УНРРА 71% усіх допомогових матеріялів для ведення допомогової акції в цілому світі після покінчення війни, як це показується із квартального звіту, оприлюдненого президентом Труманом. У звіті сказано, що американська допомога причинилася до цього, що світ, а передусім голодна Европа не попав у одчай і найконечніші потреби людства були заспокоєні. Коли минула перша небезпека, то тепер треба надіятися, що справа піде лекше. Тому президент взиває американців до дальшої жертвенности для ведення допомогової акції після покінчення праці УНРРА. В першу чергу потрібна є ощадність у харчах, каже президент.

ТРИҐВА ЛІ ДОМАГАЄТЬСЯ ШВИДКОЇ ЗГОДИ МІЖ ПЯТЬМА ПОТУГАМИ.

На конференції Міжнародньої Організації Праці в Монтреалі, в Канаді, промовляв генеральний секретар Організації Обєднаних Держав Триґва Лі. Він отверто заговорив про перепалки представників великих потуг на Раді Забезпеки, одначе пояснив це в такий спосіб, що це є наслідок скритих непорозумінь, які досі не виходили на денне світло. Не зважаючи на те, твердить Лі, нема небезпеки війни. Одначе тому, що людство надіється від великих потуг не перепалок, а вирішування спорів, Лі висловив погляд, що згода між Пятьма Потугами доведе до швидкого наладнання світових відносин.

Советський Союз відкидає план господарської відбудови Европи

На засіданні Економічної та Соціяльної Ради Обєднаних Держав дня 25. вересня Советський Союз відкинув план окремого комітету спеціялістів про господарську відбудову Европи. План предвиджував створення центральної економічної комісії та спеціяльних нових агенцій, які займалися б використанням та розподілом людської і водної сил, житлових приміщень, праці, ресурсів, машинерії і т. д. План був вироблений на підставі довгих дослідів і американський представник в Економічній та Соціяльній Раді, заявив, що центральна економічна комісія була б основою економічної співпраці в Европі. Британський представник вважає, що советське становище в цій справі є своєрідною формою „економічного націоналізму". Советський представник, критикуючи згаданий план, дав до зрозуміння, що його країна вважає його замалим і передчасним.

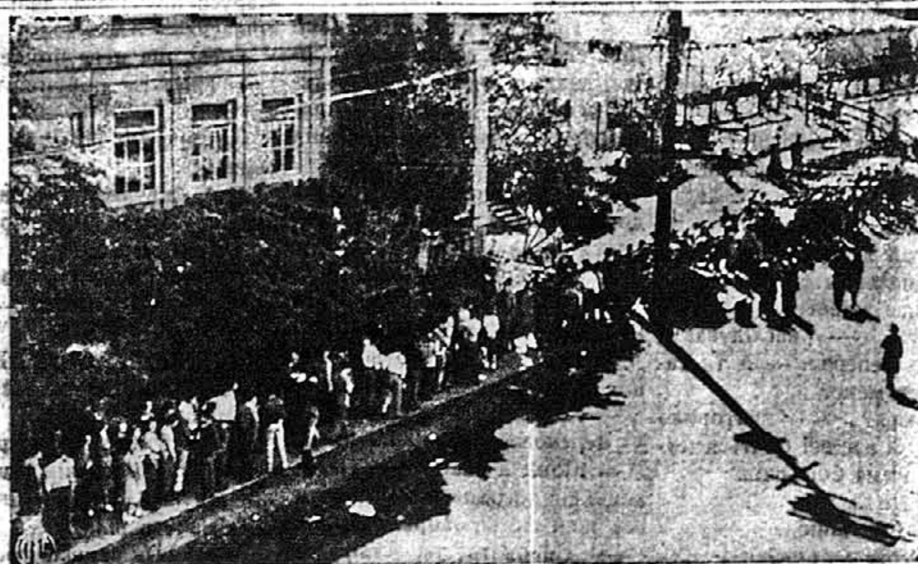
БРИТАНСЬКА ВІДПОВІДЬ НА ЗАЯВИ СТАЛІНА.

Гектор МкНіл, британський парляментарний підсекретар закордонних справ висловив надію в британській амбасаді у Вашингтоні, що Сталін практично потвердить свою заяву про приязнь у відношенні до західних держав та прийме британський план англо-советського договору, який йому вже два рази був предложений. В доказ британської „доброї волі" відносно Советського Союзу МкНіл згадав про повторну пропозицію британського міністра закордонних справ Бевина, щоби двадцятьрічний британсько-советський договір продовжити на 50 років.

„ВІЙНА" В ГРЕЦІЇ.

Грецький премієр Константін Тсальдаріс виступив з обвинуваченням проти „закордонних впливів", які призвели до постійних безпорядків в Греції та заявив, що прикордонні сутички і безпокої дійшли до стану „війни". Премієр промовляв в Салоніках, отже в районі комуністичних заворушень. По його думці справа цілком ясна, що це є „перенесення війни зі зовні на грецьку територію в користь тих, хто допомогає використати грецькі турботи для забезпечення собі доступу до Егейського моря". Грецька преса повідомляє, що сильні червоні банди атакували місто Пендалопос, але були відбиті, при чому 23 напасники були вбиті. Премієр Тсальдаріс заявив, що внутрішний порядок в Греції вже давно був би встановлений якби в ці справи не встрявали чужі комуністичні сили. Він обвинувачував Советський Союз, який в Раді Безпеки використав своє право веґа проти американської пропозиції створити міжнародню комісію, яка провірила б положення на кордонах Греції з Альбанією, Югославією та Болгарією. „Ми знова переживаємо чорні дні з 1940-41 року" — говорив премієр та заявив, що грецький народ має досить сили Духа, щоби віднести перемогу в боротьбі за мир.

З північної Греції надходять вістки, що комуністичні банди, забезпечені чужою зброєю та дуже часто теж скріплені чужинцями, справді довели свої напади до стану громадянської війни. Днями і ночами вони перекрадаються через кордон, або сходять з гір та нападають на більші і менші місцевості, грабуючи і палюючи їх. Представник британського міністерства закордонних справ заявив, що положення серіозне, але британська армія докищо не має доручення інтервенювати, бо вважає що самі грецькі війська, які все ще одержують британську зброю, мають досить сили, щоби довести цю частину своєї країни до замирення.

„ДО ШКОЛИ НА НАУКУ!—Юніверзітет оф Каліфорнія рахує цього року на 22,500 студентів і студенток. Ці ряди, що перед нами, це саме студенти, що ждуть на чергу, щоби вписатись на університет. Ланцюх той був довгий на вісім блоків. Вписували в шатрах, щоб приспішити процедуру.

МИРОВИЙ ДОГОВІР З ФІНЛЯНДІЄЮ БУДЕ ПЕРШИЙ

Секретаріят Мирової Конференції в Парижі повідомив, що в пятницю 27-го вересня відбудеться пленарна сесія Конференції, яка мала б ухвалити проєкт мирового договору з Фінляндією. Це був перший мировий договір ухвалений після більше ніж двох місяців нарад. Після евентуального ухвалення згаданого договору, його мали б відіслати назад до Ради міністрів закордонних справ Чотирох Потуг для затвердження. Щодо інших договорів — не має виглядів, коли й як можна буде маладнати суперечності в цій справі між західними державами та советським блоком. Головними предметами непорозумінь є справи італійсько-югославського кордону, вільної території Трієсту та віднова американських, британських і французьких торговельних прав в Мадярщині, Румунії і Болгарії.

СПРОБИ ПЕРЕМИРЯ В ІРАНІ.

Іранський премієр Агмад Ґгавам вислав літаком до Шираз пять-особову комісію, яка мала б почати переговори про перемиря з південно-іранським племям, яке розпочало повстання проти „лівих впливів" в теперішньому іранському уряді та з домаганням автономії для південно-іранської провінції. В міжчасі повстанці здобули два міста та поважно закріпили своє положення. Провідником повстанців є Могамед Нассер Хан.

ОБВИНУВАЧЕННЯ АРХИЕПИСКОПА СТЕПІНАЧА.

Заарештованого недавно югославськими властями католицького архиепископа Загребу та примаса Югославії Алойзіюса Степінача обвинувачується за співпрацю та допомогу підчас і після війни центральній революційній організації Устаща, за співпрацю і допомогу т. зв. незалежній державі Хорватії, створеній при допомозі німців та за насильне перетягування православних на католицизм.

„ПРАВДА" ПРО ВОЛЕСА.

Московська „Правда" надрукувала довшу статтю про виступи бувшого американського секретара торгівлі Г. Волеса, в якій його називається оборонцем політики Рузвелта та противником „реакційних" партій, які є сьогодні в Америці при владі та які „змагають до нової війни". Проте, „Правда" каже, що Волес є „під багатьома оглядами виразно нелогічний та часто здається, що ним володіють серіозні противорічні пересуди".

ВАТИКАН ПРО ЗАЯВУ СТАЛІНА.

Офіційний ватиканський орган „Осерваторе Романо" коментує заяву Сталіна британському кореспондентові та стверджує, що між тим, що говориться і що робиться є великі різниці. На підставі заяв Сталіна та західно-демократичних державних мужів ватиканський орган здогадується, що, можливо, ані західні країни, ані Советський Союз не бажають війни, проте на підставі фактів ніхто не може зі спокоєм та з надією дивитися в майбутність.

ЧЕХИ НЕ ВПУСКАЮТЬ ЖИДІВ З ПОЛЬЩІ.

На домагання британського уряду чеські власті замкнули чесько-польський кордон для всіх нелегальних переходів жидівських збігців з Польщі. З жидівського боку повідомляють, що протягом цего тижня чехи завернули вже від кордону 2,000 жидівських втікачів. З цих самих джерел повідомляють, що в Польщі перебуває ще 20 до 30 тисяч жидів, які бажали б залишити цю країну.

ДОНБАС — ІНДУСТРІЯЛЬНЕ „ЧУДО".

Кореспондент Ню Йорк Таймса зі Сталіно, Україна, твердить, що коли б здійснено советський план, то Донбас був би „індустріяльним чудом". Докищо, він бачить дуже „чорні дні" перед населенням цеї области України. Відбудова та розбудова Донбасу залежить від стану сільського господарства, яке там сьогодні є нище критики. Робітники в Донбасі мають велику харчеву допомогу від УНРРА. Керівник Комісії Державного Планування України, Володимир Валуєв, заявив, що сільсько-господарську відбудову можна буде завершити в найкращому разі в 1948-1950 рр., якщо буде достаточна кількість тракторів та сільсько-господарських машин, а до того часу він предвиджує ще щонайменше два „дуже важкі роки".

АРАБИ ПРОПОНУЮТЬ СПІЛЬНИЙ УРЯД З ЖИДАМИ.

На Лондонській конференції в справі Палестини представники арабських держав запропонували план створення провізоричного спільного арабсько-жидівського уряду в Палестині, який приготовив би проєкт демократичної конституції країни та скликання Конституційної Асамблеї. Проєкт повинен бути ухвалений в найблищих днях.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18. N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЯК РОЗУМІТИ ВІДПОВІДЬ СТАЛІНА?

Як розійшлись перші вісти про відповіди Сталіна на різні питання, зокрема на питання, чи є безпосередна небезпека вибуху нової війни, то дехто визнав ці відповіди величезною сензацією. Та розважні люди поставились до відповіди Сталіна з резервою, якщо не скептично, на що є важні причини.

Тяжко вгадати, що заставило Сталіна дати це інтервю. Та яке не було б вияснення, воно є тільки здогадом. Певне хіба це, що мусіли статись якісь дуже важні події. Сказати такому „непомильному" деспотові як Сталін своїм 200 міліонам підданих, що Совєтам не грозить ніяка воєнна небезпека, якою він їх лякав упродовж цілого останнього року, річ не така проста. Це правда, що Сталін може собі на все дозволити і ніхто в Совєтах не відважиться його критикувати. Проте й Сталін рахується з враженням, яке викликують його виступи і заяви. Помилки він звалює завжди на іиші плечі, а на свої не бере нічого, а тут він противоречить наявно собі, бо-ж сам говорив про воєнну небезпеку, що грозить Совєтам збоку капіталістичних потуг.

Маючи це на увазі, треба погодитись з тими знавцями совєтських відносин, що думають, що до цеї заяви заставили Сталіна в першу чергу внутрішні відносини в Совєтах. З цього, що пишуть американські кореспонденти по повороті зі Совєтів, виходить, що в Совєтах загальне невдоволення, яке прибирає тут і там гострі форми. Нарід, знищений і перетомлений війною, не має ніякого віддиху ні навіть виглядів на ліпше, бо нова пятилітка звернена на нове зброєння. Знов різні „чистки", про які доходять до нас слухи, теж вказують, що Кремль заляканий якимсь новим чи старим „ворогом". Заявою, що нема воєнної загрози, хотів Сталін, можливо, успокоїти нарід у Совєтах та додати йому надії, що буде лекше й спокійніше.

Заява Сталіна може бути теж маневром, обрахованим на злагіднення проти-совєтських настроїв на міжнародному полі, що останніми часами так загострились. Бачучи, що совєтські погрози не помагають, Сталін пробує іншим способом дістати міжнародну згоду на те, що заграбив, як і мовчазну згоду на продовжування свого панування при помочі терору, який має вважатись далі за „внутрішню справу" Совєтів.

До заяви Сталіна треба ставитись ще й в такий спосіб, як ставляться большевики до їхніх зносин з „буржуазним" світом. Тут большевиків не обовязує ніяка етика. Тут кожне слово, кожний параграф, мають два кінця, два розуміння. Тому ніколи не знати, де кінчається у їхніх заявах обман, а зачинається правда, де є добра воля, а де злобний підступ. Крім цього ясно, що Совєти тепер воювати не можуть. Але воювати будуть, якщо стануть сильними, а світ їм добровільно не схоче піддатись.

ДВА „НОВІ ЛАДИ"

Друга світова війна, найбільша і найжорстокіша в історії людства, закінчилася однаково великою перемогою одної сторони, як і поразкою другої. Проте, не минув ще навіть один рік після закінчення війни, ще не підписано ані одного мирового договору, в повітрі ще пахне згарищами і пожаром тільки-що закінченої війни, як над світом надвисло вже мариво нової, цим разом вже атомової війни, яка без сумніву мусіла б закінчитися повною катастрофою і знищенням, якщо не цілої нашої планети, то цілком певно її великої частини.

Друга світова війна почалася і велася під гаслом „нового ладу" в світі, при чому вже на її початку були зарисувалися цілком виразно два табори: „старий" демократичний зі своїми ліберальними господарськими і соціяльними та особистими концепціями з Англією, Францією та Америкою на чолі і другий, новий табор тоталітарний, зі своїми диктаторськими режимами, повною негацією господарських і особистих свобод та підпорядкованням життя інтересам держави. До цього останнього табору належали, крім націстської Німеччини, теж фашистська Італія, большевицька Совєтська Росія та імперіялістична Японія. В самому розгарі війни виказалася ціла гроза і неморальність тоталітарних ідей, що проявилися не тільки в суперечному проти всіх писаних і неписаних законів веденні війни, у масових злочинах поповнюваних на окупованих теренах, як напр. німецькі концентраційні табори та масове винищування польського, українського і жидівського населення, совєтська поведінка в Західній Україні та відома історія з масовою екзекуцією польських офіцирів і вояків в Катинському лісі, але й в самому відношенні між тоталітарними союзниками. Після двох років Німеччина зрадила Росію, що теж змусило її на швидку руку перемальовувати бодай зверха на „демократично" та для рятування своєї шкури прилучитися до демократичного табору, а дальше Німеччину зрадила Італія та інші сателіти і вкінці, безпосередньо перед закінченням війни, Совєтська Росія відплатила зраду Німеччини зрадою Японії.

Немає сумніву, що друга світова війна велася теж, якщо не насамперед, в площині світоглядовій між демократичними і тоталітарно-диктаторськими концепціями. Сьогодні, вже з перспективи одного року після її закінчення, є всі підстави твердити, що з огляду на становище тоталітарного Совєтського Союзу розгромлення Німеччини війни не вирішено, щонайменше в її ідейній площині. Навпаки, вона ведеться дальше з питомою таким війнам запеклістю, хоча гармати на фронтах вже, чи ще мовчать. Власне невирішення світоглядової війни є головною перешкодою для встановлення не тільки нового ладу в світі, що було воєнним гаслом всіх воюючих сторін, але й самого мира.

Для кращого зрозуміння і аналізи теперішнього ідейно-програмового положення в світі, не від речі було б пригадати деякі головні концепції „нового ладу" в різноманітних виданнях підчас війни.

Німеччина виступила зі своїм домаганням „життєвого простору" (лебенсрауму) для німців, заперечуючи рівночасно право на життя усім іншим народам, якщо вони не хотять бути німецькими невільниками. Свої божевільні плани панування над світом вона зразу прикривала всілякими гаслами про „визволення", а досягнувши поважних перемог в Европі, вона відкинула і це пропагандивне „визволення" та почала практично здійснювати свою політику поневолення і знищення в окупованих країнах, не виключаючи теж своїх „союзників". Німецька концепція нового ладу в світі була власне концепція німецького панування над світом. Тому то Німеччина й програла війну.

Точною копією німецьких планів „нового ладу" був і залишився теж совєтський. „Світова революція", світовий „совєтський союз" і т. п. все це є російські видання німецького „життєвого простору", при чому Совєтська Росія в здійснюванні цих імперіялістичних замірів користується теж точно методами націстської Німеччини. Німеччина вічно галасувала про „мир", а тимчасом підготовляла і вкінці розпочала війну. Це саме повторює сьогодні Совєтська Росія. Німці створили теорію „германської раси" з метою використати германські народи для своїх імперіялістичних цілей. Таку саму теорію і для таких самих цілей видвигнула теж Совєтська Росія зі слов'янськими народами. Цілком гітлерівсько-німецьку політику веде Росія теж в окупованих країнах, поминаючи вже цілу поліційно - диктаторську форму внутрішнього - політичної системи націстської Німеччини та большевицької Росії.

Західні союзники не творили жадних „рухів" та менше проповідували „нові лади", натомість більше обороняли старих вольностей народів і одиниць, що теж найшло своє виявлення в Атлантійському Чартері. Після того, як Гітлер загнав до демократичного табору Совєтську Росію, почали виринати деякі голоси відповідного „нового ладу" теж і з цього боку, що до деякої міри проявилося і в спільних деклараціях в Тегерані, Ялті, Потсдамі і, вкінці, в чартері Обєднаних Держав.

Під ідейним оглядом друга світова війна закінчилася цілком відмінно від першої. Після першої війни світ „ущасливлений" новими „рухами", спечений вже комуністичним та наростаючою вже його другою, фашистською відміною. Перша світова війна велася під гаслом абсолютної суверенности усіх великих і малих країн, що і проявилося у відомих 14 пунктах Вилсона. Друга світова війна видвигнула власне концепцію обмеженої суверенности, господарських і політичних блоків, поділила народи на „великих" і „малих" і т. п.

Треба ствердити, що розвиток подій між двома світовими війнами, як теж аналіза причин цеї останньої та вкінці теперішнє положення переконують, що з огляду на загальний розвиток цивілізації та форм соціяльного і господарського життя світ таки справді став „замалий" на те, щоб у ньому кожний жив „своїм Богом", ігноруючи, чи негуючи всіх інших. Абсолютна і безконтрольна суверенність в нашій атомовій добі була б однаково неможлива, як і не бажана. Признати абсолютну суверенність поодиноким народам в стані сьогоднішніх національних і класових антагонізмів, традиційних порахунків, бажань відплати і т. п., означало б засудити людство на неминучу загибель. Тому теж на велику увагу заслуговують усі голоси про „новий лад", звідкіля вони не походили б.

Зараз світ цілком виразно поділений на два табори, совєтський і демократичний, і це насамперед на тлі концепцій „нового ладу". З одного боку висувається совєтсько-російську диктатуру як єдиний засіб для встановлення і вдержання тривкого мира, який з другого боку протиставиться демократична концепція співпраці, під доглядом і контролею відповідної міжнародної організації.

Совєтський план „нового ладу" цілком ясний і недвозначний. Його можна б коротко означити відомою фразою: „Чого будемо сперечатись і битись? Хай буде так, як я кажу і все буде добре!" Світова диктатура „пролетаріяту" з Кремля мала б ущасливити людство, виключити війни, забезпечити прогрес. Діло тільки в тому, що „диктатура пролетаріяту" на практиці в самому Совєтському Союзі в цьому ніяк не переконує і ще менше манить. Вину за повне заломлення таких концепцій на практиці там, вправді, звалюється на „капіталістичне оточення", але це теж не переконує.

Демократична концепція „нового ладу" ще далеко програмово не оформлена, проте в загальних зарисах її вже сьогодні можна б коротко схарактеризувати. Базою демократичного ладу мала б бути власне якнайширша і якнайтісніша співпраця між усіми народами на демократичних засадах рівних прав та повної свободи, але респектуванні волі більшости. Точне оформлення такого нового ладу мало б відбутися еволюційним порядком, а його основою мала б бути створена вже. Організація Обєднаних Держав, яка докищо перемінилася в поле запеклих дипльоматичних боїв між двома „новими ладами". Впарі з цею дипломатичною боротьбою переводиться рівночасно і „на всякий випадок" теж вдповідну підготовку в дещо конкретнішій площині, як зброєння, військові бази і т. п. Демократичні країни виявили готовість зустрітись на „половині дороги", отже готові до всіляких компромісів, що у висліді створює ще третю, демократично - большевицьку концепцію „нового ладу". Та про це другим разом.

Микола Чубатий.

Українство в Колумбія-Університеті

Новий спис викладів на Колумбія - університеті в Ню Йорку на академічний рік 1946/1947 приніс американським українцям милу несподіванку. Поміж викладами східно-европейських мов та літератур перший раз в історії університетів в Америці найшлися виклади з осягу української літератури як кожні звичайні університетські виклади. Викладатиме відомий дослідник та знавець української мови та літератури професор тогож університету в Ню Йорку Кларенс А. Манінґ.

Сама особа викладача хиба не потребує навіть реклями. Професор К. Манінґ це вже добре відомий вчений, автор Української Літератури та перекладів важніших поем Шевченка. Знаний теж як автор численних статтей на тему української літератури та других українських справ, опублікованих в „Ді Юкрейнієн Кворделі".

Виклади українознавства на університеті тої слави, що Колумбія-університет в Ню Йорку, це великий осяг українського народу. Є це з одного боку доказом, що українська культура по важких перепонах вкінці пробиває собі шлях серед культур других народів та стає до змагання з ними за кредит і для себе. Немає сумніву, що згода управи університету поставити й ці виклади в програму навчання цеї світового значіння установи, це доказ зросту значення українства в світі, не зважаючи на діяльську протиукраїнську пропаганду, яку вели по цім боці воєнного фронту комунофільські елементи мало не всіх народів.

Та поки що виклади української літератури на колумбійському університеті ще рік нова. Тільки з часом вона може притягнути заінтересування американської молоді! Тому українська молодь, що студіює в Ню Йорку мусить заінтересуватися викладами професора Манінга та на них масово вписатися. Будуть новопрогошені виклади мати багато слухачів, так будьмо певні, що вони не тільки утримаються, але ще й будуть розбудовані.

Американські культурні кола не мають упередження до культури українського народу, одначе американці як нарід практичний хочуть доказу, що такі виклади потрібні, що ними інтересується приймаменше невелика група молодих американців. Будуть виклади української літератури популярні серед американського студентства українського роду, добудуть ті виклади десятки слухачів, так їх істнування буде запевнене та утривалене. Не станеться це, так виклади будуть напевно звинені, бо американець не любить витрачати сил на марно.

Тому апелюю до родичів та до опікунів молоді, яка студіює в Ню Йорку, щоби вони поручили своїм дітям вписатися на виклади української літератури проф. Манінга. Саме тепер відбуваються вписи. Молодь під проводом знаменитого вченого багато навчиться, пізнає духові перлини народу своїх батьків у формі легкій та приступно виложеній американським вченим. Вона рівночасно переконає управу Колумбійського Університету в Ню Йорку, що такі виклади потрібні та для молоді бажані. Кожен з нас тепер може помогти українській культурі. Не допустім, щоби виклади української літератури, ведені високо кваліфікованим знавцем, стрінула така сама доля, як науку української мови, ведену в тій самій установі покійн. ред. Стеткевичем, кілька літ перед війною. З браку слухачів треба було це припинити. Виклади української літератури не є тільки справою прихильної для української культури управи університету, не є це справа професора-викладача; це є справа чести американських українців.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ І КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ОЛ. ЛУГОВИЙ — Права автора застерігається.

БУРЕВІЙ

Повість з часів Революції в Росії і Східній Україні в 3-х частинах.

(Другий том трильогії „ОГНЕМ І КРОВЮ").

ПЕРША ЧАСТИНА

53)

Обережно положив старовину на своє місце. В хату вбігла дівчинка років так десятьох, трохи не захопила генерала на перегляданні не своїх річей. З острахом і зацікавлено на Паволоцького вставилося дві великі волошки з дрібненького обличча. Босе, без хустки дівчатко пустилося втікати, від рвучкого повороту тільки дві темно русяві коси майнули генералові перед очима. Він окликнув дівчинку:

— Не бійся мене дитино!... Не втікай!

Дівча пристануло. Несміло подивилося тримаючися клямки, та від дверей не відходило. Паволоцький покопався в шкіряній торбинці, наставив малій кілька кавалків цукру на долоні.

— Ти любиш цукор? — осміхнувся він. — Возьми собі!

Дівчинка не рухалася з місця. Паволоцький манив її пільдити, задавав питання.

— Як же тебе зовуть? Ти дочка господаря?...

— Угу! — здобулася мала на відповідь. За чужинцем недовірчиво стежила, але недовіря видимо заникало перед спокусою дістати цукру.

— Я положу цукор на стіл, а ти вхопи, коли з рук взяти боїшся... — Паволоцький підохочував. Положив цукор на стіл, самий відійшов до ліжка. Мала вконом звинулася, і знов стала коло дверей з цукром у роті. Паволоцький знов наставив пару кавалків.

— Ось тобі ще, але не їж всі разом!... І скажи, як тебе зовуть?...

— Маруся!... — трохи осміліло дівча.

— А скільки тобі літ?

— Я не знаю! Спитайтеся мами!

— А де ж твоя мама?

— У тій хаті! — дівчинка вказала пальцем на двері... — А ви в нас живете?...

— Угу!... — наслідував її мову генерал. — А ти таки боїшся мене?

— Боюся?... — повторило дівча. — У нас всі бояться москалів! І мама боїться!...

— А тато?...

— Тато на війні...

— А хтож у дома?

— Дідуньо!...

— І в мене є хлопчик, і дівчинка, зовсім така, як ти! Ось я напишу, то вони сюди приїдуть! Бавитиметеся разом!

— Хіба ви не пани? — видивилася Маруся. — Діти наших панів з мужицькими не бавляться!

— Пани, та не такі як ваші! Мій хлопчик, як на село приїде, цілими днями з сільськими хлопцями бавиться! — поважно говорив розбавлений Паволоцький.

— Наші пани не такі; Їдуть до костела то всі старі кланяються!...

— Недобрий ваш пан?

— Всі пани недобрі! Так каже дідуньо, а він знає!...

— Ну, твій дідуньо всіх панів не знає!...

— Але він все на світі знає! — переконано говорило дівча.

— Може й знає! — Паволоцький погодився. — Але ти все таки ще не забрала цукор. — Положіть на стіл, то візьму!

— О ні, бучно взяти з рук! — генерал торгувався. Повільно, з долею остраху, Маруся підійшла, протягнула руку за цукром. Другою рукою Паволоцький легенько затримав її, погладив по голові. Хвилю Маруся пручалася, далі заспокоїлася.

— Ну, ще мене боїшся?

— Ні!... Ви добрий, так як мій тато!

— Нарешті! Ну, так біжи, брикай!

Дав дівчинці легенького пляцка. Думав, що скривиться, втіче, аж ні...

— Я не брикаю! — озвалася вона ніби з докором. — Мамі треба помагати...

— Гарно, Марусю! Розумненька дівчина! Певно й читати вмієш?

— Ні! У нас немає школи. Була, та москалі спалили! Мій дідуньо й тато вміють. А мама мабуть ні...

До кімнати зайшла господиня, миловидна жінка років сорока.

— А, ось де ти!... — заговорила в дверях. — А я шукаю, й шукаю! По вулиці кінники вганяють, то кухні! На нещастя небагато треба! Думала, десь світами блукаєш, а ти ось куди забралася!...

— Здорові були господине! — привітав її Паволоцький.

— Дай Боже здоровля, пане!... — та відповіла привітно. І трохи здивовано: — Пан говорять по мужицьки?

— А чому ж би ні! — Паволоцький всміхнувся.

— То-то я бачу вже, чого дитина з вами так довго розбалакувала! З чужими людьми вона у мене до розмов не дуже охоча! Боїться!

— Мене чомусь діти не бояться!

— Певно пан своїх дітей мають?

— Егеж, двоє!

— А пан дали мені цукру! — похвалилася Маруся.

— А чи ти хоч подякувала панові? — насварила її мати... Ходино дитино зо мною!

— Я тут зістануся! — простягнула дівчинка.

— Чи ти бач, як з першого менту осміліла? Не навприкрюйся панові... То не гарно!

— Може зістатися собі тут, коли хоче... — сказав Паволоцький.

— Ще наприкрить вам пане, й відбою від неї не буде! Бачу по ній! Аж дивно мені з її смілости... — говорила господиня. — Стояли в нас нераз і офіцири і вояки. Все вовчеком на них дивилася, нічого не хотіла взяти! До вас, пане, з першого разу прилипла!

— Щож! — зажартував Паволоцький, — У мене є син, десь років три за неї старший! Ще сватами будемо!

— Жартуйте здорові! — всміхнулася жінка.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Причинки до найновішої совєтської „чистки" в Україні

(Передруки статтей з органу правління Спілки Радянських Письменників України „Літературна Газета", Київ, 25. липня 1946)

II.

Виправити помилки у висвітленні деяких питань історії України

С. Ковальов

За останні роки на Україні видано ряд книг і опубліковано ряд статтей з питань історії, в яких є серіозні помилки буржуазно-націоналітичного характеру. Деякі історики, літературознавці, а також окремі письменники роблять спроби воскресити викриті радянською наукою націоналістичні настанови, особливо повно виражені істориком Грушевським і його „школою". Буржуазний історик М. Грушевський, будучи не тільки вченим, але й політичним діячем австро-німецького напрямку, намагався фальсифікувати історію України, подати її в антиросійському світлі. Як і більшість буржуазних учених-націоналістів, Грушевський висував і захищав тезу про „безбуржуазний" розвиток української нації. Наперекір історичній дійсності він заперечував етнічну і культурну близькість двох братніх народів — російського і українського. Грушевський вважав, що Україна ближча до „заходу", ніж до „сходу". Тому невипадково Грушевський в 1918 році став на чолі контрреволюційної Української Центральної ради, що продала Україну німцям. Зрозуміло також, чому всі вороги українського народу, які намагалися розірвати віковий союз братніх народів — російського і українського для того, щоб видати Україну іноземним імперіялістам, для виправдання своїх підлих задумів користувалися отруєною ідеологічною зброєю Грушевського і його „школи". Так діяли українські національ-ухильники.

Тому не диво, що вороги українського народу — українсько-німецькі націоналісти всіляко вихваляють націоналістичну ідеологію Грушевського.

Все це змушує працівників ідеольоґічного фронту України бути особливо пильними до проявів буржуазно-націоналістичної ідеології. Такі прояви не можуть не завдавати шкоди вихованню українського народу в дусі дружби по відношенню до інших народів СРСР. На жаль, деякі українські історики, літератоти, письменники нерідко роблять поступки націоналістичній ідеології.

В 1943 році вийшов перший том „Історії України", підготовлений Інститутом історії Академії наук УРСР. Це — перше велике дослідження українських радянських учених з питань історії України. Однак в цій книзі є великі недоліки і помилки, що йдуть від „школи" Грушевського. В першому томі історії України не лише не піддана критиці історична концепція Грушевського (а це потрібно було в цій роботі зробити в першу чергу), але багато питань висвітлено так, що під викладеним міг би підписатись і сам Грушевський. Автори першого тому ігнорують марксистсько-ленінське вчення про суспільно-економічні формації і, слідом за Грушевським будують періодизацію історії України, виходячи із зовнішньо-політичних ознак. Автори проповідують антинаукову „теорію" нормандського походження Руси". Відомо, що ця теорія, висунута німецькими істориками і підтримана деякими консервативними російськими істориками мала довести „цівілізаторську місію" німців на Сході і служила виправданням німецького „дранг нах остен".

В свій час Грушевський заперечував, що східні словяни XIII—XIV століть (коли частина східних словян підпала під владу монголів, а частина — під владу литовців і поляків) жили в одній державі, становили один народ, мали одну культуру. Ця культура є джерелом культур трьох братніх народів — російського, українського і білоруського, так само, як Київська Русь є спільною батьківщиною всіх цих народів. Грушевський, навпаки, твердив, що українці існують окремо від інших словянських народів уже з IV століття, що Київська Русь — це суто українська держава, що культура Київської Русі — це лише українська культура. У всіх цих питаннях автори першого тому припускають плутанину, а іноді (стор. 32) прямо доходять до твердження, що український народ з IV—V століть існував окремо від російського. Погляд, що Київська Русь була українською державою, проводився і в деяких статтях, опублікованих в газетах. Помилки, які були в першому томі історії України, досі не піддані критиці.

Відсутність критики буржуазно-націоналістичних поглядів Грушевського приводить до того, що окремі професори Львівського університету (Крипякевич, Кордуба та ін.) і зараз читають лекції з історії України в дусі Грушевського, дотримуються його концепції, відтверто виступають на захист його поглядів.

Буржуазно-націоналістичні погляди проявляються і в роботах окремих літературознавців України.

Особливо релефно вони відбились у випущеному в 1945 р. Інститутом літератури Української Академії наук „Нарисі історії української літератури". Ця книга зазнала справедливої критики в газеті „Правда України" від 30. червня ц. р.

Автори „Нарису" розглядають національне питання не як підпорядковане загальному питанню про соціялістичну революцію, а самостійно. Відповідно до цього вони всіх письменників, незалежно від їх соціяльних поглядів, розглядають як борців за національне визволення України.

Автори „Нарису історії української літератури" відкрито ревізують ленінське положення про існування двох культур в кожній культурі класового антагоністичного суспільства. Відповідно до цієї настанови автори „Нарису" показують українську літературу всю в цілому, як демократичну і патріотичну, що розвивалась без боротьби, „єдиним потоком", виправдують івихваляють багатьох реакційних українських письменників.

Автори „Нарису історії української літератури" викладають історію української літератури в повному відриві від історії російської літератури. Відомо, що літератури цих братніх народів розвивались в гармонійній взаємодії одна з одною.

Автори ж „Нарису" по суті заперечують взаємний благотворний вплив літератур двох братніх народів. При характеристиці формування українських письменників звичайно підкреслюється, що вони росли під впливом письменників Заходу, і зовсім не згадується роль російських письменників у формуванні українських письменників.

Виразом братерства між українським і російським народами здавна було те, що передові демократичні письменники України (Шевченко, Вовчок та ін.) звертались до російської мови, як мови близької і рідної. Автори ж „Нарису" вважають звертання письменників-українців до російської мови „зрадою". Ще більший „гнів" у них викликають ті письменники, українці за походженням, які писали свої твори російською мовою. Хто буде заперечувати, що, наприклад, Гоголь оспівав Україну, її природу, побут українського народу, його чудові риси характеру (згадаємо хоча б „Тараса Бульбу") так, як ледве чи зробив це хто інший. За це український народ безмежно вдячний великому письменникові, глибоко шанує його память. Відомо, як захоплювались Гоголем Шевченко та інші передові діячі української культури. А між тим, автори „Нарису" зображують Гоголя як дворянина, що в своїх класових інтересах відійшов від української культури. Важко договоритися до більшої нісенітниці.

Автори „Нарису історії української літератури" зовсім неправильно, поверхово зобразили українську радянську літературу. Їй вони присвятили лише 40 сторінок.

Спроба звеличити деяких українських письменників минулого, які не заслуговують цього, робиться і в літературних журналах, що видаються на Україні. Так, професор Кирилюк в журналі „Українська література" називає буржуазно-ліберального і націоналістично настроєного письменника Куліша „великим сином України". Професор Дорошкевич, порівнюючи роман Куліша „Чорна рада" з „Войной и миром" Толстого, віддав перевагу... роману Куліша.

Деякі українські письменники також виступили з повістями, оповіданнями, що містять націоналістичні помилки. Письменник Смілянський в повісті „Софія" вважає зрадою українському народові розмовляти російською мовою.

На жаль, до останнього часу багато перекручень та помилок, припущених в літературі, історичній науці, літературознавстві, не знаходили належної відсічі, не піддавались критиці на сторінках журналів і газет.

Робота по складанню справді наукової історії України організована погано. А між тим, створення такої праці могло б сприяти викоріненню плутанини та помилок в питаннях історії. Українські історики і в першу чергу Інститут історії Академії наук УРСР не розробляють найважливіших питань історії України.

Буржуазно-націоналістичні погляди, підігрівані ворогами українського народу — українсько-німецькими націоналістами, в питаннях історії України і української літератури, протаскувані на сторінках книжок, журналів, газет, засмічують свідомість радянських людей, заважають їх вихованню в дусі дружби народів. Проти спроб протаскування таких поглядів необхідно розгорнути рішучу боротьбу. Слід піддати грунтовній критиці в газетах і журналах Радянської України всі і всілякі спроби ревізувати марксистсько-ленінське вчення по національному питанню, посилити ідейно-політичне виховання кадрів нашої інтелігенції, допомогти науковим працівникам в галузі історії, літератури, письменникам і діячам мистецтва досконало оволодіти марксизмом-ленінізмом — вченням, що єдино правильно висвітлює закони розвитку суспільства. — (Газета „Культура и жизнь" Но. 3).

(Закінчення буде.)

ВИХОДИВ З БІЛОГО ДОМУ З УСЬКІХОМ.—Так виглядав Генрі А. Волес, бувший секретар торгівлі, як опускав Білий Дім по конференції з през Труманом. Пізніше цього самого дня проголошено, що през. Труман усунув Волеса з уряду.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ШІКАГО, ІЛЛ.

Відчит на тему „не ридай, а добувай".

Думаю, що в наших громадах назагал замало звертається уваги на відчити, а прецінь є стільки важних питань, які вартувало б обговорити і передискутувати у спокійний і річевий спосіб. Такі відчити обєднують теж певні гурти людей, що цікавляться тою чи другою проблемою і раді б про це поговорити. Це й було причиною, що ми скористали з гостини о. Степана Мусійчука в Шікаґо і попросили його дати відчит як старого знакомого. Відчит відбувся дня 1. вересня і був на тему „Не ридай, а добувай".

В домі відділів У. Н. Союзу на Вестерн Евню зібралося 60 людей, охочих вислухати того що довгі роки жив і працював на шікаґовському народньому горизонті. Тема відчиту була дуже на часі. Старі народні робітники постарілися, або зневірилися в можливість якоїнебудь народної роботи в нашому місті. Молоде покоління невиповнило нажаль досі прогалини в рядах народних робітників; воно ще далі є на „гонімун", по повороті з війни.

Маючи на увазі такий стан, попрошено о. Мусійчука дати в нашій громаді такий відчит, що додав би духа до нової праці.

Бесідник перейшов коротко дні занепаду і підйому українського життя в краю і на еміґрації, навів слова Івана Франка з „Каменярів, взиваючи „лупати ту скалу", себто працювати для здійснення українських вікових мрій, освободження України від всіх його займанців. Україна, говорив він, вже нераз переживала дні руїни, так як й тепер, а проте пережила все те, бо все знайшлися охотники підняти „червону калину". Зокрема бесідник підніс заслуги української католицької церкви на Західній Україні в напрямі національного пробудження та розбудови української державницької думки.

По оплаченню видатків, решту збірки вислано до Українського Допомогового Комітету.

Степан Куропась.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

27. вересня 1906 р.

„З УКРАЇНИ РОСІЙСЬКОЇ".

Під таким наголовком містить „Свобода" допис від „власного кореспондента", якого зміст такий: Місяць серпень випав фатально для української преси. Замовкла під натиском урядових репресій „Вільна Україна", зупинився на 26. числі „Шершень". Уряд рішився винищити всю поступову пресу в Києві і на днях переведено ревізії трьох київських газет: „Отголоски Жизни", „Кіевская Заря" і „Громадська Думка". Ходять чутки, що уряд проголосить незабаром нові вибори до Державної Думи і вже видко приготування до виборів у тому, що арештують популярних серед населення людей, щоб вони не могли бути кандидатами. Та одночасно із мобілізацією темних сил реакції йде мобілізація революційних сил Росії. Йде теж мобілізація поступових сил на Україні. — Під дописом поміщене імя: Д. Дорошенко.

ПРО ГР.-КАТОЛ. ЄПИСКОПА В АМЕРИЦІ.

Довгу статтю про цю справу поміщує о. Петро Понятишин з Реймі, Пенсилвенія. Він обговорює справу з канонічого становища і беручи під увагу тодішні відносини, виказує, що гр.-катол. дієцезія в Америці це дім без фундаменту, тобто, що наразі не можна про неї мріти і тому нема виглядів на назначення окремого гр.-катол. епископа для Америки. Може бути лише Апостольський Вікарій, як в місійних краях. Такий Апостольський Вікарій був би етапом до дієцезії в майбутності. Дописувач стверджує, що між американськими гр.-катол. священиками нема відповідного кандидата на таке становище зогляду на розпорошення і розєднання між вірними і священиками, які приїхали до Америки окремо з Галичини, а окремо з Угорщини. Тому треба наперед витворити якусь солідарність між собою, а тоді буде лекше добитися церковної автономії. „Коли ж до цих прикмет нам далеко, то один Господь Бог знає, що станеться з нашою церквою в Америці за яких 50 літ від тепер" — кінчить о. Понятишин свої сумні міркування, подиктовані тодішним сумним станом.

АДРЕСАР БРАТСТВ У. Н. СОЮЗУ.

Головний уряд У. Н. Союзу містить адресар відділів по різних містах. Замітна є згадка про від. 66, тобто Бр. св. Андрея в Ню Йорку (Данило Павлик, предс.; Павло Зятик, секр.); Сестрицтво св. Любови, від. 83 в Карнеґі, Па. (о. Гр. Кульчицький, секр.); Бр. св. Володимира, від. 108 в Ню Йорку (А. Довганюк, предс.; Я. Корнат, секр.); Тов. „Заокеанська Україна", від. 131 в Бофало, Н. Й. (Г. Самотіс, предс.; Х. Яремка, секр.); Тов. „Січ", від. 132 в Мек Кіспорт, Па. (П. Сова, предс.; Т. Каськів, секр.); Тов. І. Наумовича, від. 138 в Филаделфії (К. Смакула, предс.; С. Мурянка, секр.). У Филаделфії ще згадано про тов. „Любов", від. 45 (Мих. Поляк, предс.; С. Демків, секр.). У Сейнт Луїс був тоді від. 14(а це Бр. св. Архистратига Михайла (Мих. Ридзик, предс.; Гриць Копча, секр.).

Американські посілости — грунтом випробування демократії

Американський уряд старається охоронити свободу особи, або творити сприятливі умови для розвитку свободи для тих, хто її не має. Він бере під охорону вільних громадян, права яких забезпечує Конституція. Разом з тим старається виховувати свобідних людей на своїх віддалених територіях, посілостях на островах, де люди ще не є вільними в американському розумінні слова, бо ще не мають повної самоуправи. Як далеко пішла праця в тому напрямку, що вже осягнуто, особливо на островах? У відповіді на це питання заціквлені не тільки ті члени Обєднаних Держав, які намагаються затримати свої великі імперії, і частинно зліквідувати їх, але також самі, підпорядковані ними, народи. Для них, так само як для американців доброї волі, американські посілости є пробним грунтом демократії на практиці.

Злучені Держави на щастя не є звязані — як старі держави-імперії — традиціями давно встановленої колоніяльної системи. Тому ця країна мала змогу розвинути ліберальну, гнучку політику у відношенню до своїх посілостей, в основу якої було покладено принцип самовизначення. Окупація Куби, за звільнення якої воювали Злучені Держави року 1898, тривала тільки три роки, і хоч Злучені Держави залишили за собою право вмішуватися у внутрішні справи Куби для втримання порядку, відмовились від того права десять років тому. Обіцяли незалежність Филипинським Островам і виконали свою обіцянку. Допомагають населенню Аляски та Гавайських Островів підготовитись до самоуправи. Що до Порто Ріко, то президент Труман заявив ще минулого жовтня, що вже час виявити, яку форму управління бажає мати у себе населення Порто Ріко й задовольнити їх в „межах, визначених конгресом". (Кожна зміна в політичному становищу Порто Ріко, яку може робити конгрес, має брати під увагу сучасну економічну й фінансову поміч від Злучених Держав).

Минулого серпня, президент Труман, розуміючи стремління й надії населення Порто Ріка, призначив Дж. Т. Пінеро — комішенера від Порто Ріко до конгресу — наступником губернатора Тугвела. (Такий комішенер вибирається загальним голосованням і заступає інтереси порториканців в палаті репрезентантів, але не має там права голосу). Пінеро є першим уродженим порториканцем, який дістав призначення на таке високе становище. Призначаючи Пінера на цей пост, президент — так само як і сенат — керувався кращими американськими традиціями. Кілька місяців до того, в дусі тих самих традицій, був призначений губернатором Вирджинських Островів визначний правник, Вилієм Л. Гести. Ці острови — найдальші східні аванпости Злучених Держав на Атлантику — заселені переважно нащадками тих африканців яких привезено туди сотку літ тому як невільників на продаж. Вилієм Гести є їх першим нігерським губернатором.

Приступивши до виконання обовязків губернатора на початку вересня, Пінеро звернув увагу на стремління двох міліонів американських громадян в Порто Ріко до більшої самоуправи. В листі до Ню Йорк Таймс він писав: „Провідники в Порто Ріко давно обєднані одним бажанням, аби нарід Порто Ріка загальним голосованням вибирав своїх вищих урядників, та щоби тайним голосованням було рішено про систему управління, чи Порто Ріко має увійти як стейт до Злучених Держав, чи бути незалежним, чи на положенні домінії".

73-тий Конгрес не зробив ніякого рішення в справі Порто Ріко. Але заява президента Трумана минулого жовтня про те, щоби дати таку форму влади для Порто Ріко, яку бажає його населення, повинен знайти признання не тільки в конгресі, але і серед американського загалу. В цю добу світової історії, коли про питання прав і волі людини часто говориться на нарадах та конференціях Обєднаних Держав, американці мають особливу відповідальність в тій справі. Їх країна творилася на принципі рівности всіх людей і цей принцип має бути основою всіх прав і волі людини.

Це правда, що обставини перешкодили поширенню цього принципу в деяких американських посілостях, особливо на стратегічних островах Тихого Океану, на острові Гуам та на американській частині Самоа, які є під управлінням морської адміністрації. Також правдою є, що навіть деякі стейти не дотримуються того принципу; деякі американські громадяни не можуть користуватися з рівних прав зогляду на расу, чи релігію, чи національне походження. Але ці недомагання демократичної практики ще більше підкреслюють важливість американського завдання — творити і охороняти свободу людини.

Одним зі способів досягнення того завдання — і разом з тим збільшення моральної сили цієї країни всвітових справах — є боротьба з несправедливістю тут, в дома, та у відношеннях до народів в американських народів належать порториканці, які вже давно вважаються політично дозрілими й здібними самі собою правити.

Загальна Рада — ФЛІС.

„Верховино, світку ти наш..."

Данило Петрук, молодий гуцул з під Кичери, лежав важко хорий і військовий лікар махнув уже безнадійно рукою.

— Ослаблене серце — не витримає...

Не витримає... Тай чи тільки він один? Чи тільки його могилка виросте серед сніжистого степу України? Не буде вона самітня. Вкрили її могилки народнього галицького війська від Збруча по Кубань, від Києва по Чорне море. Зівяло їх „сорок тисяч галицького цвіту".

Довго тримався Данилко, стрілець 3-тої сотні. Аж по Різдві, коли недобитки сотні добрили якось до Крижополя, дістав і він горячку. Тиф. Положили його на ліжку в лічниці, чудом знайшлося ще для нього місце. Пильно доглядали його товариші-виздоровці, а найбільше його краян із Підгіря, Івась Марчук. Тай сестра-жалібниця доглядала його, як рідна мати, тай військовий лікар робив усе, що міг, щоби своєю штукою вратувати молоде життя. Та невмолима хороба сильніша, як усі людські старання... Одинайцятого дня сказав доктор, що все пропало і сльози стали всім в очах.

Івась не відступав від хорого. Він перебув щасливо хоробу і тільки що долічував руку ранену під Києвом. Помагав хорому у всім, потішав його, як міг. Та тепер і він втратив надію.

А раненько дванайцятого дня, сидить Івась по безсонній ночі коло Данилка, блідого як стіна, і вдивляється в нього, як в образ. Наче хоче своїм любим поглядом прогнати уперту смерть з побіч товариша. А Данилко вже спить...

Раптом Данилко отвирає очі, дивиться по кімнаті, глянув на Івася й опритомнівши, промовив ледво чутно:

— Вмираю... Вмираю, брате... Ой...

Його очі раптом дивно змінилися, і він — ніби знову попав у гарячку — та почав шевеліти губами. Далі з його уст видобувся тон, голос, слабий, але звучний і гарний і він усім на диво почав співати.

...Верховино, світку ти наш,
Гей, як у тебе там мило...

Івась здивувався, але для потіхи товариша перед смертю — потягнув і собі за ним...

...Як ігри вод, пливе там час,
Свобідно, шумно, весело...

Голос умираючого заломився і він безсильно впав на подушку. В ту мить Івась щось подумав, схопився й побіг хутко з кімнати, а за хвилю увійшов з другим стрільцем, що мав скрипку в руках. Товариш скрипак настроїв скрипку і з її струн полилася чарівна мельодія... а Івась став потягати дальше...

...З верха на верх, а з бору в бір.
З легкою в серцю думкою,
В чересі кріс, в руках топір,
Гуляє легінь тобою...

Увійшов лікар і сестра-жалібниця і мовчки поставали.

Та коли пісня доходила до краю, сталося чудо. Умираючий Данилко піднявся і придержуваний сестрою почав співати зі всіма разом.

„Літом цілим, як ніч, так день,
Гуляють хлопці тут наші,
Свобідні тут вода, огень,
Достатком хліба і паші!

Ой, на Кути доріженька,
На Кути, на Кути,
Чом я тебе, Верховина,
Не можу забути?...

Данилкові очі заграли дивним огнем, його личко зарумянилося, він цілий оживився і промовив:

— Не вмру, не вмру... Мушу ще побачити свою рідну Верховину, мушу ще розвеселити її у великій пригоді...

І він не вмер. Силоміць вирвався з обіймів смерти. Рідна пісня вратувала його в хвилі конання. На третій день устав уже з ліжка і пішов на світ Божий. І перебувши всі пригоди, вернувся щасливо до рідної хати, в село, під Кичеру. Й освідоміає молодше покоління, як треба любити свій рідний народ і як у потребі за нього страдати.

Ю. Шкрумеляк.

ЖАРТИ

Послушний.

У днях недостатку гуморист Евген Філд мусів замешкати в дешевім гостинним домі, де господинею була доволі недбала жінка. Вона мало коли замітала долівку, внаслідок чого назбиралося нераз багато сміття й пороху. Одного слітного дня вийшов письменник на прохід; а коли входив домів, його хозяйка завважала, що його черевики були з болотом. Вона гнівно заговорила:

— Чому не чистите ваше взуття? Чи не бачите, що там написано для осторогу?

Філд глянув на стіну й завважав такий напис: „Будь ласка, обітріть своє взуття!".

Побачивши це, на що господиня звертала увагу, каже Філд:

— Я так роблю, але тоді, коли виходжу з дому.

Треба вміти передбачувати.

Три вислужені вояки сміялися з четвертого за те, що він пішов на роботу за $20. „Що тобі за користь з такої роботи, коли ти без роботи маєш $20 на тиждень від уряду після покінчення військової служби?"

Відповідає четвертий: „Правда, я маю тепер за роботу тільки, що ви маєте даром. Одначе за кілька тижнів ваші побори скінчаться і ви станете на роботу за $20 у тиждень. За цей час я настільки привичуся, що зможу бути командантом над вами".

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 24. вересня 1946 року помер

СТЕПАН ГАРАСИМЧУК

член Укр. Зап. Тов. Дністер, від. 361 У. Н. Союзу в Ню Йорку.

Покійний походив зі села Дигова, пов. Рогатин, Західна Україна. Прожив 61 років. Полишив у великім смутку жену Марію, дочку Наталку та сина Ярослава.

Похорон відбудеться в суботу, 28. вересня, в годині 9. рано з похоронного заведення П. Яреми, 129 Е. 7. ул. до церкви св. Юрія. Члени, вільні від праці, повинні явитись віддати останну прислугу. — В. Й. П.!

П. Кучма, секр.

ПОШУКУЮТЬ

ІЛЬКО БАБІЙ, син Параньки і Луця Бабій з села Доброводи, повіт Збараж, пошукує своїх тіток НАСТІ і ЯКИТИНИ, дочок Теклі і Войтка Павлищин, уроджені в Березовиці Малій, пов. Збараж, виїхали до Америки в 1912 році з село Обертасів, пов. Золочів і замешкували в Ню Джерзі. Подружне імя не відоме. Пошукуваних прошу зголоситись до: WAWRYK KWASNICKI, 11 St. Mark's Place, Ap. 6, New York 3, N. Y.

ЗОФІЮ ТРОСЦЯНЕЦЬКУ з села Манаїв, пов. Зборів, пошукує її дочка з Німеччини. Голоситись на таку адресу: Mrs. ТЕКЛЯ ЛАБУНИЦ, 283 Prospect St., E. Hartford 8, Conn.

ІВАН ЯВЧАК, син Онуфра, пошукує кревних з села Велике Поле, пов. Сянік. Адреса: JOAN JAWCZAK, Ukrainian Camp No. 1, Rimini in Italy

ТАРЗАН, ч. 1456. Сильні рамена.

Коли пірване винне лико падало зпід Діяни, Тарзан скочив вперед!

Сильні рамена малпо-чоловіка недопустили до її упадку на землю.

Та одна її маленька ніжка зачепила найближчого льва...

і перемінила його удику звірину джунглів.